

Harlem Brundtland framfor Jan P. Syse som FOTO: SCANPIX

Samarbeidet: Gro Harlem Brundtland og EF/EU-president Jacques Delors var initiativtakerne til EØS-avtalen, og de samarbeidet tett. Her er de avbildet sammen i juni 1994, da de begge trodde at Norge skulle bli EU-medlem. FOTO: SCANPIX

Redegjorde: Handelsminister Eldrid Nordbø (Ap) forlater Stortingets talerstol etter EØS-redegjørelsen 20. juni 1991. FOTO: SCANPIX

Fakta

EØS

* **EØS-avtalen** regulerer samhandel og andre økonomiske forhold mellom EU og EFTA-landene. Landene som har sluttet seg til avtalen, deltar på lik linje med EU-landene i det indre marked.

* **Et utvalg** ledet av jusprofessor Fredrik Sejersted er i gang med å evaluere EØS-avtalen. De skal vurdere de politiske, rettslige, forvaltningsmessige, økonomiske og samfunnsmessige konsekvensene ved avtalen, og avgi rapport i løpet av januar.

* **I Norge** er motstanden mot EØS-avtalen doblet det siste året. 38 prosent av befolkningen ønsker å si opp avtalen, mot 22 prosent for et år siden. 44 prosent ønsker å beholde avtalen, mot 56 prosent i fjor.

Hovedkilder:

- * «Dramatiske år 1986-1996», Gro Harlem Brundtland, Gyldendal, 1998
- * «Nærmere», Erik Solheim, Millennium, 1999
- * «Mot strømmen», Johan J. Jakobsen, Gyldendal, 2000
- * «Grønn dame, rød klut», Aschehoug, Anne Enger Lahnstein, 2002
- * «Et liv i spenning», Kjell Magne Bondevik, Aschehoug, 2006

tatt av markedsadgangen for fisk. Men Lahnstein, som nå har blitt partileder, er fast bestemt på at partiet må ha et krystallklart budskap å selge til velgerne.

Med pressen til stede bruker hun halvannen time til en nøye gjennomgang av hva EØS-avtalen innebærer. Hun går i detalj om alle de 29 områdene avtalen omfatter, og orienterer om de 1400 rettsaktene som vil bli innlemmet i norsk lov.

Sps klare motstand mot EØS er en vintersak i valgkampen, og partiet øker oppslutningen fra 6,8 til 12,0 prosent.

EF-debatten tar over

Først en måned etter valget i Norge løser de vanskelige fiskeriforhandlingene mellom Norge, EFTA og EF. Klokka åtte om kvelden 21. oktober 1991 ringer Gro til sin støttespiller i KrF. Bondevik blir orientert om de vanskelige fiskeriforhandlingene. Klokka tre om natta ringer hun igjen og forteller at nå er avtalen endelig i havn.

Allerede dagen etter ringer Bondevik til sine fylkesledere for å orientere om resultatet. Det er fortsatt stor EØS-skepsis i KrF, men Bondevik ber fylkeslederne om å ha et åpent sinn.

De neste månedene blir EØS-avtalen debattert i alle retninger – for eller imot, fordeler og ulemper. Men snart får debatten en helt annen dimen-

PASSIV

Ikke noe av det jeg sa i replikkene inneholdt noe klart standpunkt til avtalen.

ERIK SOLHEIM
OM EØS-DEBATTEN I 1992

sjon. Det blir klart at både Sverige, Finland og Østerrike vil søke om medlemskap i EF. Fra våren 1992 blir EØS-debatten overskygget av debatten om Norge også skal søke medlemskap.

Startskuddet for EF-debatten går 4. april i Ullensvang. På årsmøtet til Hordaland Ap holder Brundtland et foredrag om Norges forhold til Europa, og konkluderer med at Norge bør søke om medlemskap.

Men om EØS-saken har kommet i skyggen av EF-debatten, fortsetter den formelle prosessen. Internt i KrF fortsetter Bondevik å argumentere for avtalen.

På et gruppemøte 20. august legger han vekt på at Norge må unngå å bli det eneste landet i Vest-Europa som ikke er med i EØS-samarbeidet. Han innrømmer svakheter med avtalen, blant annet virkningene av de fire frihetene og en fiskeriløsning som kunne ha vært bedre, men sier at EØS-avtalen bør kunne virke samlende som et nasjonalt politisk kompromiss.

Åtte stemmer

16. oktober 1992 er det klart for avstemning i Stortinget. Bondevik har fått med seg de fleste av sine partifeller og det meste av spenningen allerede tatt ut. En person glimrer derimot med sitt fravær i den oppsummerende debatten. Det var SV-leder

Erik Solheim, som egentlig var for avtalen, men som ledet et parti som var imot

– Jeg var den eneste partilederen som ikke holdt innlegg. Jeg deltok i replikkvekslingen, slik at ingen kunne hevde at jeg holdt meg borte. Men ikke noe av det jeg sa i replikkene inneholdt noe klart standpunkt til avtalen, skriver han i sine memoarer.

Med 131 mot 34 stemmer godkjenner Stortinget EØS-avtalen. Mindretallet består av Sp og SV, tre representanter fra KrF, to fra Frp og fiskeren Rolf Bendiksen fra Ap. Hvis 42 eller flere representanter hadde stemt imot, ville avtalen blitt forkastet. Det mangler åtte stemmer.

Under henvisning til at EØS-avtalen er den mest omfattende internasjonale avtalen Norge noen gang har inngått, ber Sp, SV, KrF og Frp om en folkeavstemning, men det stemmer Ap og Høyre ned i fellesskap.

Da voteringen er over går Gro Harlem Brundtland bort til Kjell Magne Bondevik og takker han for godt samarbeid. Det hun ikke vet er at Bondevik nå er i mål i spørsmålet om Norges tilknytning til EU. Selv kommer hun to år senere til å tape kampen om norsk EU-medlemskap.

HAAKON BARSTAD
haakon.barstad@nationen.no

● 1992, 4. april

● 1992, 16. oktober, del 1

● 1992, 16. oktober del 2

* **Fra våren 1992** blir EØS-debatten overskygget av debatten om Norge skal søke fullt medlemskap i EF. Startskuddet for EF-debatten går 4. april i Ullensvang på Hordlands Ap sitt årsmøte.

* **Med 131 mot** 34 stemmer godkjenner Stortinget EØS-avtalen. Mindretallet består av Sp og SV, tre representanter fra KrF, to fra Frp og fiskeren Rolf Bendiksen fra Ap. Hvis 42 eller flere representanter hadde stemt imot, ville avtalen blitt forkastet. Det mangler åtte stemmer.

* **Under henvisning til** at EØS-avtalen er den mest omfattende internasjonale avtalen Norge noen gang har inngått, ber Sp, SV, KrF og Frp om en folkeavstemning, men Ap og Høyre stemmer i mot.